

Slotverklaring van het symposium 'Scheurtjes laten licht door – praat mee over de gezinssynode'

Inleiding

Op uitnodiging van de Unie Nederlandse Katholieke Vrouwenbeweging en de Commissie Missionaire Beweging Religieuzen en de Commissie Vrouwencontacten van de Konferentie Nederlandse Religieuzen kwamen op 22 april 2015 ongeveer 70 betrokken katholieken - leken, pastores, religieuzen - bijeen in Utrecht. De oproep van paus Franciscus om voorafgaand aan de bisschoppensynode over het gezin, die van 4 tot 25 oktober 2015 wordt gehouden in Rome, een brede consultatie te houden onder katholieken kan op veel sympathie rekenen. Graag laten ook wij onze stem horen over de kwesties die de bisschoppen zullen bespreken, kwesties die velen van ons diep raken.

Drie thema's stonden centraal tijdens het symposium: echtscheiding, homoseksualiteit en migratie. Bij elk thema hoorden we ervaringsverhalen, gevolgd door een reflectie op de thema's door theologen. Vervolgens gingen de deelnemers over het gehoorde in gesprek en schreven hun eigen wensen en verwachtingen ten aanzien van de drie thema's op.

Uit de reacties kwam duidelijk naar voren dat er een *sensus fidelium* bestaat, die afwijkt van de officiële kerkelijke leer. We hopen dat de bisschoppen de opvattingen die leven onder veel katholieken in Nederland serieus zullen nemen. In het onderstaande vatten we samen wat vanuit de deelnemers en sprekers van het symposium is opgemerkt.

Huwelijksleer

De duurzame en liefdevolle band tussen mensen die in een huwelijk wordt uitgedrukt, is prachtig. Het is goed dat de kerk mensen bemoedigt om te streven naar dit ideaal. Maar de realiteit is dat dagelijks huwelijken stranden en niet meer te herstellen zijn.

Gehuwden die vaak na een lange periode van pijn en moeite uiteindelijk tot de slotsom komen dat hun huwelijk duurzaam is ontworcht worden door de huidige kerkelijke leer en praktijk onnodig verder verwond en gekwetst.

Het is belangrijk dat er respect is voor de gebrokenheid die mensen ervaren als hun huwelijk stuk gaat. Mensen hebben ook het recht op een nieuw begin. Het is voor veel katholieken onverdraaglijk dat gescheiden mensen die een nieuwe relatie aangaan niet ter communie mogen gaan. Sacramenten zijn genademiddelen, zij moeten verbinden, sterken en nieuwe perspectieven openen. Zij zijn niet bedoeld om mensen buiten te sluiten. Door mensen de eucharistie te weigeren, sluit de kerk een weg naar heling af, zowel voor de gescheiden mensen als voor de kerkelijke gemeenschap die intern verdeeld raakt. Dat is in tegenspraak met de barmhartigheid die uit de Bijbelse verhalen over Jezus spreekt.

Hier gaapt een brede kloof tussen een kerkelijke leer die als hardvochtig wordt ervaren en een respectvolle, barmhartige en open pastorale houding. De leer is een gids voor de mens. Maar de mens is ook een gids voor de leer. De brug tussen beide wordt niet geslagen door te oordelen, maar door te luisteren, te zoeken en door pijn te erkennen. De spagaat tussen een 'onveranderlijke leer' en het pastoraat dat mensen – op basis van het evangelie – niet wil uitsluiten werkt vervreemdend en wordt door veel pastores als verlamdend ervaren.

Op grond van de overwegingen tijdens het symposium bevelen we de bisschoppen aan:

- de weloverwogen beslissingen en het eigen gevormde geweten van hertrouwen te respecteren
- het proces van nietigheidsverklaring van huwelijken te verkorten en te vereenvoudigen
- te zoeken naar een andere term voor 'nietigverklaring', aangezien veel gescheidenen de relatie die er in alle eerlijkheid was niet willen ontkennen
- de leer en praktijk omtrent echtscheiding opnieuw te bezien – de theologie en de praktijk in de orthodoxe kerken kan hierbij richting geven
- het eind van een huwelijk te markeren met een ritueel
- in pastorale opleidingen expliciet aandacht te schenken aan de begeleiding van gescheiden mensen en daarbij een respectvolle en open pastorale houding te stimuleren

Homoseksualiteit

Binnen de geloofsgemeenschap is het denken over homoseksualiteit in de afgelopen veertig jaar ingrijpend veranderd. Veel katholieken vinden dat de discussie niet langer moet gaan over het biologische geslacht van mensen, maar over hun liefdevolle verbondenheid. Ze zijn van oordeel dat de kerk deze liefdevolle verbintenissen moet erkennen en indien gewenst zegenen. De traditionele invulling van het huwelijk als alleen tussen een man en vrouw en 'eerst en vooral gericht op voortplanting' is te beperkt. Elke liefdesrelatie is een zegen voor de betrokkenen, de kerkelijke gemeenschap en de samenleving.

De erkenning van deze liefdesrelaties is van groot belang. Elk mens is een geliefd schepsel van God en heeft recht op liefde en genade. Pastoraat en sacramentele praktijk moeten op dit Bijbelse mensbeeld zijn gestoeld.

Op grond van de overwegingen tijdens het symposium bevelen we de bisschoppen aan:

- de relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht die van elkaar houden en die zorg dragen voor elkaar, als gelijkwaardig aan heteroseksuele relaties te erkennen en te respecteren
- de kerkelijke antropologie te herijken op basis van eigentijdse inzichten uit psychologie, biologie en filosofie
- andere liefdevolle verbintenissen dan het klassieke huwelijk tussen man en vrouw indien gewenst te zegenen

Migratie

Als katholieken maken we deel uit van een wereldkerk. Dat noopt tot aandacht voor ontwikkelingen die wereldwijd gaande zijn. Migratie is daar een actueel voorbeeld van. Het verlaten van huis en haard is voor migranten een ingrijpende gebeurtenis. De impact op hun familielevens is enorm. Om die reden moet de situatie van migranten en hun gezinnen zeker aan bod komen tijdens de bisschoppensynode.

De problemen waar migranten tegenaan lopen in het land waar ze zich vestigen zijn legio: moeilijkheden met taal en cultuur, moeite om aansluiting te vinden bij de autochtone bevolking, moeite om weer een eigen leven op te bouwen. Het zwaarste is echter het gemis van familie en dierbaren die in het land van herkomst achter bleven. Soms komen migranten in de meest schrijnende situaties terecht, waardoor het onderhouden of opbouwen van een normaal familielevens onmogelijk is.

De kerk is geroepen mensen nabij te zijn in de gebrokenheid van het migrantenbestaan. De kerk heeft de taak nieuwkomers te verwelkomen en bruggen te slaan tussen migranten en de lokale bevolking. Maar helaas gebeurt het te weinig dat de katholieke kerk naar deze mensen toegaat en hen een gastvrij thuis biedt. Daardoor kiezen veel migranten liever voor evangelikale of Pentecostale kerken die dat wel doen.

Momenteel waait in veel landen een geest van angst en afkeer voor 'de (religieus-cultureel) anderen'. Vanuit de Bijbelse notie dat we allemaal broeders en zusters zijn van elkaar, allemaal kinderen van God, hebben juist gelovigen de opdracht om te werken aan een gastvrije en solidaire samenleving.

De oorzaken van de wereldwijde migratie zijn complex. De kerk kan deze niet alleen oplossen. Wel moet de kerk een consequente pleitbezorgster zijn van de rechten van mensen op een menswaardig bestaan waar ook ter wereld. Dat houdt ook in dat zij met hun echtgenoten en kinderen samen kunnen leven.

Op grond van de overwegingen tijdens het symposium bevelen we de bisschoppen aan:

- er werk van te maken dat de kerk een gemeenschap vormt waar gelovigen zich thuis kunnen voelen en zich met elkaar verbonden weten over de grenzen van ras, afkomst of cultuur heen. Daarmee wordt de kerk een teken, een alternatief voor een samenleving die steeds restrictiever wordt
- interculturele gevoeligheid te ontwikkelen – vooral onder voorgangers - om communicatie en samenwerking tussen mensen van verschillende culturen te vergemakkelijken
- te investeren in het pastoraat onder migranten – zo zou er per bisdom een contactpunt moeten worden ingesteld waar migranten kunnen samenkomen en om steun kunnen vragen
- ten overstaan van de politieke overheden steeds op te komen voor de rechten en belangen van migranten – daaronder valt zeker ook het recht op gezinshereniging
- stil te staan bij het 65e jubileum van de *Apostolische Constitutie 'Exsul familia nazarethana'*. De beste manier om dit te doen is om in de geest van dit document de zorg voor het gezin in een context van migratie te actualiseren.

Conclusies

Deze tijd vraagt om een nieuwe theologische bezinning op de relaties die mensen met elkaar aangaan. Het huidige kerkelijke model van huwelijk en gezin schiet tekort als het gaat om de verbondenheid en trouw die mensen zoeken en vormgeven in een veranderende wereld. Het pastorale handelen – naast iemand gaan staan, respectvol luisteren, meehelpen een weg te zoeken die mensen leven schenkt – zou de weg moeten wijzen bij de noodzakelijke theologische herbezinning op het relationele leven van gelovigen in onze tijd.

Het werken aan een gemeenschap waar mensen, in al hun verscheidenheid, zich echt opgenomen voelen is een taak voor allen. Daar ligt huiswerk voor de gehele kerk, van paus en bisschoppen tot parochiegemeenschappen en individuele gelovigen.

- *Unie Nederlandse Katholieke Vrouwenbeweging*

- *Commissies CVC en CMBR van de Konferentie Nederlandse Religieuzen*